

Литература

1. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bra.se/bra/bra-in-english/home/crime-and-statistics.html>
2. Ndichu Eric. International Master of Science in Social Work "Saving the Young; Social workers; Perception of Juvenile Crime; Prevention in Sweden" Degree report. 2008
3. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bra.se/bra/bra-in-english/home/crime-and-statistics/crime-statistics/statistical-tables.html>

УДК 343.34 (043.2)

Гнатій Д. Ю., студентка,
господарсько-правовий факультет,
Національний юридичний університет
ім. Ярослава Мудрого, м. Харків
Науковий керівник: Дем'яненко Ю. І., к.ю.н., асистент

ВІДМЕЖУВАННЯ ХУЛІГАНСТВА, ВЧИНЕНОГО ГРУПОЮ ОСІБ, ВІД МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ ТА ГРУПОВОГО ПОРУШЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Хуліганство на сьогоднішній день є одним з найпоширеніших злочинів, що загрожує громадському порядку. Розглядаючи справи про хуліганство, суди часто помиляються при кваліфікації цього злочину. У зв'язку з цим на особливу увагу заслуговує питання відмежування хуліганства, вчиненого групою осіб, від інших суміжних злочинів, а саме – масових заворушень та групового порушення громадського порядку. Для кращого розуміння відмінностей цих злочинів можна виділити наступні критерії їх розмежування.

Обов'язковою об'єктивною ознакою хуліганства (ст. 296 КК України – далі КК) є дії, що грубо порушують громадський порядок і супроводжуються особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом. Поняття «грубе» є оціночною категорією, його предметний зміст залежить від конкретних обставин вчинення винним діяння. Грубим порушенням громадського порядку є заподіяння істотної шкоди цьому об'єкту, під яким розуміється комплекс суспільних відносин, що забезпечують нормальні умови життя людей у різних сферах суспільно корисної діяльності, спокійний відпочинок і дотримання правил поведінки в суспільному житті і побуті. Зміст грубості слід визначати з урахуванням характеру хуліганських дій, їх наслідків, місця і тривалості їх вчинення, кількості потерпілих, їх віку, стану здоров'я, суттєвості порушення їх інтересів або інтересів

підприємств, установ, організацій. Аналіз цих обставин потрібен і для з'ясування наявності особливої зухвалості або виняткового цинізму, що є основними і обов'язковими показниками грубого порушення громадського порядку.

Під особливою зухвалістю розуміється грубе порушення громадського порядку, яке супроводжувалось, наприклад, насильством із завданням потерпілій особі побоїв або заподіянням тілесних ушкоджень, знущанням над нею, знищенням чи пошкодженням майна, зривом масового заходу, тимчасовим припиненням нормальної діяльності установи, підприємства чи організації, руху громадського транспорту тощо, або таке, яке особа тривалий час уперто не припиняла. Хуліганством, яке супроводжувалось винятковим цинізмом, можуть бути визнані дії, поєднані з демонстративною зневагою до загальноприйнятих норм моралі, наприклад, проявом безсоромності чи грубої непристойності, знущанням над хворим, дитиною, особою похилого віку або такою, яка перебувала у безпорадному стані, та ін. Ще однією особливістю хуліганства є те, що крім громадського порядку, як основного безпосереднього об'єкту цього злочину, в якості додаткових об'єктів часто виступають особистість, здоров'я, навколишнє середовище, власність.

Щодо масових заворушень (ст. 294 КК), то їх учасники безпосередньо вчиняють погроми, руйнування, підпали, знищення майна, захоплення будівель або споруд, насильницьке виселення громадян, вчиняють збройний опір представникам влади, що може призвести до дезорганізації і навіть до призупинення діяльності органів влади і управління. При груповому хуліганстві (ч. 2 ст. 296 КК) ці ознаки відсутні. Додатковими об'єктами цього злочину можуть виступати життя і здоров'я особи, конституційні права людини і громадянина, власність, порядок управління або громадська безпека.

Групове порушення громадського порядку (ст. 293 КК) вчинюється, як правило, шляхом дії і полягає в: 1) організації групових дій, що призвели до грубого порушення громадського порядку або суттєвого порушення роботи транспорту, підприємства, установи чи організації; 2) активній участі в таких діях. Особливість цього злочину полягає в тому, що він спричиняє суттєве порушення роботи транспорту, підприємств чи організацій. Тому крім громадського порядку цей злочин посягає і на додатковий об'єкт – нормальну діяльність транспорту, підприємств, установ чи організацій.

Щодо конструкції об'єктивної сторони: 1) групове порушення громадського порядку (ст. 293 КК) містить матеріальний склад злочину

(в диспозиції цієї норми передбачені дії, що призводять до певних, зазначених в законі наслідків); 2) масові заворушення (ст. 294 КК) та хуліганство (ст. 296 КК) схожі за конструкцією: в законі йдеться про дії, особливість яких полягає в тому, що вони викликають наслідок у вигляді порушення відповідних відносин (громадського порядку), що фактично настає відразу після вчинення цих дій.

Проаналізувавши об'єктивну сторону досліджуваних злочинів, можна сказати, що масові заворушення є більш суспільно небезпечним діянням в порівнянні зі злочинами, передбаченими статтями 293 КК та 296 КК, і тому у випадку їх конкуренції необхідно застосовувати ст. 294 КК.

Далі логічно виникає питання про наявність хуліганського мотиву, що є обов'язковою ознакою хуліганства. Мотивом порушення громадського порядку при вчиненні цього злочину є явна неповага до суспільства, під якою розуміється нехтування загальнолюдськими правилами співжиття і нормами моралі, вчинення дій за відсутності будь-якої причини чи з використанням малозначного приводу. Для масових заворушень (ст. 294 КК) та групового порушення громадського порядку (ст. 293 КК) мотив може бути будь-яким, бо на перший план в аналізі виходить характер вчинюваних дій. Отже, за відсутності ознак масових заворушень, якщо в злочині наявний хуліганський мотив, застосовується ч. 2 ст. 296 КК (групове хуліганство), а за відсутності такого мотиву вчинене діяння слід кваліфікувати за ст. 293 КК.

При відмежуванні зазначених злочинів слід також звернути увагу на ознаки їх *суб'єктів*. Відповідальність за масові заворушення (ст. 294 КК) та групове порушення громадського порядку (ст. 293 КК) несуть організатори та активні учасники цих дій, а за групові хуліганські дії (ч. 2 ст. 296 КК) – усі їх учасники. Суб'єктом хуліганства визнається осудна особа, яка досягла 14 років, а масових заворушень та групового порушення громадського порядку – осудна особа, якій виповнилось 16 років.

Таким чином, правильне відмежування хуліганства, вчиненого групою осіб (ч. 2 ст. 296 КК), від масових заворушень (ст. 294 КК) та групового порушення громадського порядку (ст. 293 КК) сприяє правильному застосуванню кримінального закону і досягненню успіхів у боротьбі з цими злочинами.